

Լ. Լ. ՀԱԿՈՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

ԵՐԵՎԱՆ -2014

Լ. Լ. ՀԱԿՈՒՅԱՆ

331
h-177

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

4-213

ԵՐԵՎԱՆ

ԼԻՄՈՒՅ
ՀԱՍԱՐԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

2014

ԳՐԱ-ԱՐՄԱՆ
ԵՆԵՐՈՒՄԵՆԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱ

ՀՏԴ 331(479.25)
ԳՄԴ 65.9(2Հ)24
Հ 177

Աշխատանքը երաշխավորվել է հրատարկման ՀԱԱՀ տնտեսագիտական, ագրոբիզնեսի և շուկայաբանության ֆակուլտետների միացյալ մեթոդական խորհրդի և տնտեսագիտական ֆակուլտետի գիտական խորհրդի կողմից

Գրախոսներ՝ տնտ. գիտ. դոկտ., պրոֆ. Ս. Լ. Ղանթարջյան
տնտ. գիտ. դոկտ., պրոֆ. Գ. Վ. Բաղդասարյան
տնտ. գիտ. դոկտ., պրոֆ. Է. Ս. Ղազարյան
տնտ. գիտ. թեկ., պրոֆ. Գ. Վ. Դավթյան

Խմբագիր՝ Մերի Գագիկի Մանուչարյան

Հակոբյան Լ. Լ.

Հ 177 Հայաստանի Հանրապետության ագրարային աշխատանքի էկոնոմիկա/ Լ. Լ. Հակոբյան.-Եր.: Լիմուշ, 2014. – 342 էջ:

Մենագրությունում ներառված են ագրարային աշխատանքի էկոնոմիկայի, ագրարային աշխատանքի շուկայի հիմնական տեսագործնական հարցերը և դրանց առանձնահատկությունները Հայաստանում, շուկայական տնտեսության պայմաններում: Մշակված և տրված են հեռանկարում ագրարային աշխատանքի շուկայի պայմաններում գյուղում և գյուղատնտեսության մեջ զբաղվածության բարձրացման և աշխատուժի արդյունավետ օգտագործման ուղիներն ու հնարավորությունները ՀՀ ագրարային ոլորտում:

Մենագրությունը նախատեսված է գիտաաշխատողների, դասախոսների և ասպիրանտների, մագիստրանտների, գյուղատնտեսական և ոչ գյուղատնտեսական բուհերի տնտեսագիտական մասնագիտությունների ուսանողների և ագրարային ոլորտին առնչվող այլ անձանց համար:

ՀՏԴ 331(479.25)
ԳՄԴ 65.9(2Հ)24

ISBN 978-9939-64-180-5

© Լ. Լ. Հակոբյան, 2014

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....7

ԳԼՈՒԽ 1. «ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԷԿՈՆՈՄԻԿԱ»-Ն ԵՎ ՆՐԱ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....9

ԳԼՈՒԽ 2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՈՇՍՈՐՍՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ
ՕՁՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ..... 13

- 2.1. Աշխատանքային ռեսուրսներ հասկացությունն
ու նրանց կազմը..... 14
- 2.2. Գյուղատնտեսության աշխատանքային ռեսուրսները..... 17
- 2.3. Աշխատանքի շուկան գյուղատնտեսության մեջ.....21
- 2.4. Զբաղվածությունն ու գործազրկությունը
գյուղատնտեսության մեջ.....27

ԳԼՈՒԽ 3. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴՐԱ
ԲԱՐՁՐԱՅՄԱՆ ՈՒԴԻՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՋ.....34

- 3.1. Աշխատանքի արտադրողականություն հասկացությունը
և դրա էությունը.....34
- 3.2. Աշխատանքի արտադրողականության որոշման
մեթոդիկան և դրա ցուցանիշները.....40
- 3.3. Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման գործոն-
ներն ու ուղիները գյուղատնտեսության մեջ.....46

ԳԼՈՒԽ 4. ԱՇԽԱՏՈՒԺԻ ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՊՐՈԲԼԵՄԸ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ.....51

- 4.1. Աշխատանքի շուկայի, գյուղատնտեսությամբ զբաղված և
գյուղական բնակչության զբաղվածության մեթոդաբանական
հիմնահարցը.....52
- 4.2. Աշխատանքի և արտադրության կազմակերպման բնույթի
փոփոխությունները ՀՀ գյուղատնտեսության մեջ..... 60
- 4.3. Աշխատանքային ռեսուրսների բաշխումը և օգտագործումը
սեփականաշնորհման և շուկայի պայմաններում.....68

4.4. Գյուղական բնակչության զբաղվածությունը.....	74
4.5.«Բնակչության զբաղվածության և զործագրկության դեպքում սոցիալական պաշտպանվածության մասին» ՀՀ օրենքը և դրա կիրարկումը ՀՀ գյուղական բնակավայրերում.....	84

ԳԼՈՒԽ 5. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ.....88

5.1.Արտադրության վարման մակարդակի ազդեցությունը աշխատուժի օգտագործման արդյունավետության վրա.....	91
5.2. Աշխատաժամանակի հնարավոր ֆոնդը.....	101
5.3. Աշխատաժամանակի ֆոնդի օգտագործումը.....	107
5.4.Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետությունը գյուղում.....	116
5.5. Աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման բարելավման ուղիները գյուղատնտեսության մեջ.....	121

ԳԼՈՒԽ 6. ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐՈՒՄ.....124

6.1. Գործագրկության էությունը.....	125
6.2. Աշխատանքային ռեսուրսների զբաղվածության հիմնախնդիրը.....	133
6.3. Աշխատուժի զբաղվածության բարձրացման հեռանկարային ուղղությունները գյուղում.....	142

ԳԼՈՒԽ 7. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՅԻ ԶԵՎԱԿՈՐՄԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ԵՎ ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ.....146

7.1. Աշխատանքի շուկայի ձևավորումը և գյուղատնտեսության ու գյուղի աշխատանքային ռեսուրսների օգտագործման կատարելագործումը.....	146
7.2. Գյուղական բնակավայրերի աշխատանքի շուկայի պետական կարգավորման հիմնական ուղղությունները.....	153
7.2.1. Ագրարային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները գյուղում աշխատուժի զբաղվածության բնագավառում.....	155

7.3. Վարձու աշխատանքի օգտագործումը.....	167
7.4. ՀՀ գյուղատնտեսության մասնագիտական կադրերով ապահովվածության հիմնախնդիրը և դրա լուծման ուղիները.....	176

**ԳԼՈՒԽ 8. ԱՇԽԱՏՈՒԹԻ ԶԲԱԴՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ
ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՆՈՐ ԱՐՏԱԴՐԱՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ.....182**

8.1. Աշխատուժի ռեալ զբաղվածության բարձրացման հնարա- վորությունները գյուղատնտեսության մեջ.....	183
8.2. Գյուղատնտեսության աշխատանքային ծախսումների նորմատիվները.....	192
8.3. Զբաղվածության բարձրացումը գյուղատնտեսության արտադ- րական ենթակառուցվածքում և գյուղի արտադրական ոլորտի մնացած ստորաբաժանումներում.....	196
8.4. Զբաղվածությունը գյուղի ոչ արտադրական ոլորտներում.....	201
8.5. Զբաղվածությունը գյուղական կյանքի այլ ոլորտներում.....	203
8.6. Զբոսաշրջության զարգացումը և զբաղվածության բարձրացման հնարավորությունները գյուղում.....	207
8.7. Գյուղական բնակչության միգրացիան.....	213
8.8. Պետության դերը միգրացիոն հոսքերի կարգավորման գործում.....	218

**ԳԼՈՒԽ 9. ԶԲԱԴՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴՐԱ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ
ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀՀ ՈՈՈԳԵԼԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ
ՄԵՋ.....227**

9.1. Զբաղվածությունը և ոռոգման արդյունավետությունը ջրօգտագործողների ընկերություններում.....	227
9.2. Աշխատանքի արտադրողականության և զբաղվածության բարձրացման հիմնախնդիրները ՀՀ ոռոգելի երկրագործության մեջ.....	249

**ԳԼՈՒԽ 10. ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՍԱՄԱԿԱՐԴԱԿԸ ԵՎ
ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ.....277**

10.1. Բնակչության կենսամակարդակ հասկացությունը.....	277
10.2 Բնակչության կենսամակարդակի ցուցանիշները	280
10.3 Նվազագույն սպառողական բյուջեն	293
10.4 Նվազագույն սպառողական բյուջեի հաշվարկման մեթոդները.....	302
10.5 Աղքատությունը և դրա հաղթահարման ուղիները.....	305
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	313
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....	327